

**CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT
OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' PROFESSIONAL
SKILLS AS EDUCATORS IN GENERAL SECONDARY
EDUCATION INSTITUTIONS**

**УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК ВИХОВАТЕЛЯ
В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

**Svitlana Pokrova¹
Tetiana Hurkova²**

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-309-5-35>

Розвиток професійної майстерності учителів початкових класів науковцями розглядається як процес, що супроводжує увесь професійний шлях людини. Так, проблема в різні часи досліджувалась науковцями: Я. Коменський, К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, В. Федорчук, Л. Крамущенко, Н. Білик, А. Рацул, Н. Волянчук, А. Луцюк, Н. Базилевич, Т. Дмитренко, Н. Теличко та ін.

На думку О. Отич, в діяльності вчителя варто виокремити виховну діяльність «як особливий вид педагогічної діяльності», який здійснюється «в системі педагогічних відносин і орієнтується на удосконалення людей і стосунків між людьми; створення сприятливих умов для розвитку особистості; середовище; мікроклімат спільнот, до яких входить вихованець» [3].

Тенденція не сприймати виховну діяльність як окремий вид діяльності призводить до того, що в розвитку педагогічної майстерності вчителя початкових класів цій діяльності практично не надається увага. І, як наслідок, для більшості педагогів, на жаль, виховна діяльність була і є найнепривабливішим складником професійної діяльності» [1].

Складно не погодитися з думкою, що в особистісно-професійній позиції можна виокремити дві субпозиції: учителя і вихователя [2]. З позиції учителя педагог орієнтується на розвиток учня як суб'єкта навчальної діяльності. З позиції вихователя виявляється орієнтація вчителя початкових класів на створення умов для розвитку особистості школяра. Тобто виявляються усталені погляди, стосунки, життєві принципи, які визначають його діяльність як суб'єкта виховання.

---

¹ Zaporizhzhia Regional Institute of Continuing Pedagogical Education, Ukraine

² Zaporizhzhia Regional Institute of Continuing Pedagogical Education, Ukraine

Таким чином, розглядаючи виховну діяльність учителя початкових класів як професійну діяльність, що має особливу природу; таку, якій притаманні відмінні від інших видів діяльності мотиви, цілі, дії, методи й засоби, які виявляються в особистісно-професійній позиції вихователя, вважаємо за необхідне в закладах загальної середньої освіти створювати умови, які сприятимуть розвитку професійної майстерності педагога як вихователя. Педагогічна майстерність – це високий рівень володіння виховною діяльністю з характерною наявністю професійної вмотивованості, сформованою особистісно-професійною позицією вихователя, глибокими теоретичними й практичними знаннями в сфері виховання як наскрізного процесу в Новій українській початковій школі, розвиненими вміннями реалізації основних педагогічних дій та індивідуального стилю виховної діяльності.

На основі результатів теоретичного й емпіричного досліджень, було визначено умови розвитку професійної майстерності вчителя початкових класів як вихователя в закладі загальної середньої освіти.

1. Забезпечення сприятливих відносин в колективі між педагогами різних поколінь і статусів.

2. Включеність педагога в створення й розвиток наскрізної виховної системи в школі.

3. Залученість педагога в професійні спільноти.

4. Прийняття вчителем початкових класів різних організаційних ролей у здійсненні виховного процесу як наскрізного в освітньому процесі Нової української школи.

5. Узагальнення й представлення педагогом власного досвіду виховної діяльності в закладі освіти та за його межами.

Описані умови можуть бути основою для відбору форм і методів внутрішньо шкільного підвищення кваліфікації вчителів початкових класів. Наприклад, проведення засідання педагогічної ради у форматі ділової гри буде забезпечувати *формування й розвиток сприятливих відносин у колективі між педагогами різних поколінь і статусів* за умови узгодження рольових позицій, норм, правил взаємодії учасників, організації вертикальних і горизонтальних зв'язків, визнання цінності кожного педагога, його внеску в групову діяльність. *Включення учителів початкових класів у створення й розвиток наскрізної виховної системи в закладі освіти* передбачає їхню участь в різних формах діяльності. Ось деякі напрями реалізації цієї умови: – проектування виховних цілей початкової школи, зокрема національно-патріотичне виховання й формування громадянської позиції молодших школярів; – розвиток і підтримка традицій закладу освіти; – створення умов для освоєння учнями виховного простору початкової школи.

Слід зазначити, що *професійні спільноти в закладах освіти*, в залежності від тривалості розв'язання педагогічних завдань, можуть бути представлені як постійні й тимчасові. Постійні – методичні об'єднання, команди класів, проблемні науково-дослідницькі лабораторії, школи педагогічної майстерності тощо. Тимчасові – творчі та динамічні групи, педагогічні студії, педагогічні ательє тощо. Зауважимо, що участь вчителів початкових класів у педагогічних спільнотах буде умовою розвитку їхньої професійної майстерності як вихователів, якщо враховано наявність спільних професійних цінностей, пріоритетність виховних цілей, неформальний характер стосунків у спільноті тощо.

Позитивний результат наскрізного виховного процесу досягається за рахунок *забезпечення вчителем комунікативних та організаційно-діяльнісних зв'язків між суб'єктами взаємодії*. В більшості випадків організаційно-управлінський компонент виховної діяльності виявляється у процесі педагогічної взаємодії з дітьми. Учителю початкових класів необхідно постійно демонструвати вміння планувати, координувати діяльність молодших школярів, стимулювати їхню активність, створювати та підтримувати їхній емоційно-психологічний стан. Особливо це актуально в умовах війни, яку сьогодні відчуває на собі кожен українець. Організаційно-управлінська діяльність педагога як вихователя виявляється під час організації спільних справ, де вчителю необхідно правильно вибудувати свою діяльність та діяльність учнів на кожному етапі наскрізної реалізації виховання: від визначення цілей до аналізу. Варто звертати увагу на формування і вдосконалення наступних організаційних ролей: ініціатор, натхненник, проєктувальник, лідер, аналітик, психолог.

Узагальнення й представлення вчителем початкових класів свого досвіду виховної діяльності в закладі освіти та за його межами надає можливість продемонструвати актуальний рівень професіоналізму, проаналізувати сильні й слабкі сторони. Розвиток професійної майстерності педагога як вихователя може здійснюватися в процесі опанування формами узагальнення й представлення досвіду.

Зазначимо, що такі умови розвитку вчителів початкових класів можуть бути основою для проєктування курсів підвищення кваліфікації й удосконалення форм навчання на означених курсах.

Список використаних джерел:

1. Казанжи І. В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до позаурочної виховної роботи : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Миколаїв, 2002. С. 79.

2. Кіліченко О. І. Підготовка майбутнього вчителя до педагогічної взаємодії з учнями молодшого шкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 1997. 24 с.

3. Отич О. М. Підготовка вчителя початкових класів до виховної роботи в школі (на матеріалі пісенного фольклору) : автореф. дис. ... кан. пед. наук : 13.00.04. Київ : Ін-т пед. і псих. проф. освіти АПН України, 1997. 18 с.